

Samenvatting

Advies aan Tweede Kamer

Wil Nederland blijven meekomen in de internationale economie, dan is het nodig dat meer Nederlanders meer talen beheersen en dat het niveau van taalbeheersing stijgt. Nederlanders hebben een te hoge dunk van hun kennis van vreemde talen. In dit advies, uitgebracht op verzoek van de Tweede Kamer, staat de vraag centraal hoe de taalbeheersing van de Nederlanders op een hoger niveau kan worden gebracht. Het advies heeft betrekking op het primair en voortgezet onderwijs, het middelbaar beroepsonderwijs en het buitenschools aanbod van taalonderwijs.

Ambitieniveau hoog

Op termijn spreekt ten minste drie kwart van de Nederlandse burgers twee vreemde talen op een niveau waarmee zij zich in de praktijk in uiteenlopende situaties kunnen redden. Aldus de resultaatgerichte vertaling die de raad maakt van de Europese en Nederlandse ambitie. Is dit haalbaar? Ongeveer drie kwart van de huidige bevolking heeft op school les gehad in twee talen. Echter, hooguit de helft van de bevolking beheerst deze talen – als zij hun kennis hebben bijgehouden na het initieel onderwijs – op niveau-B1 of hoger. Dat wil zeggen: het niveau waarop iemand in staat is een taal onafhankelijk in de praktijk te gebruiken. Momenteel wordt dit niveau verlangd van iemand die het diploma havo, vwo of mbo-3 of -4 (met een vreemde taal) wil behalen. Voor het havo- en het vwo-diploma zijn twee vreemde talen verplicht. Naar schatting volgt 30% van mbo-deelnemers les in twee vreemde talen.

Nodig uit tot vervolgbeleid 2009-2019

De Tweede Kamer zou de regering kunnen uitnodigen zijn ambities op het gebied van onderwijs in vreemde talen om te zetten in daden. De Kamer kan dit doen door de minister te vragen om programmatisch beleid vanuit een heldere toekomstvisie, met een resultaatgerichte programmastructuur, een coördinator met aanzien in het veld en een looptijd van tien jaar (2009-2019). De focus zou volgens de raad eerst moeten liggen op de leraren en op de verdere invoering van het Europees referentiekader voor talen. Op de langere termijn zou het beleid zich ook moeten richten op het Engels in vmbo en mbo en op het aanbieden van onderwijs in een tweede vreemde taal aan een grotere groep dan nu.

De raad beveelt de Kamer aan een aantal voorstellen voor de middellange termijn over te nemen en ter verdere uitwerking in het beoogd beleidsplan aan de minister voor te leggen. Hieronder worden deze voorstellen samengevat.

Het basisonderwijs: jonger beginnen en afspreken eindniveaus

In het basisonderwijs is het van belang eerder te beginnen met een vreemde taal. Kinderen zijn doorgaans al jong gemotiveerd en in staat een tweede taal te leren. Engels zal vaak de meest aangewezen taal zijn omdat de meeste kinderen van jongs af aan met deze taal in aanraking komen. In de grensstreken geldt dit voor Duits en Frans. Door gebruik te maken van de onderdompelingsmethode hoeft dit geen uitbreiding van het leerplan te betekenen. De raad stelt voor om het Engels in het basisonderwijs via een wetswijziging tot mogelijke deellovertaal te maken voor ten hoogste 15% van de onderwijstijd.

Basisscholen zouden een keuze kunnen maken tussen beginnen met onderwijs in het Engels in groep een of in groep vijf. Hierdoor ontstaan uiteindelijk twee eindniveaus voor het basisonderwijs. Scholen voor voortgezet onderwijs kunnen hierop aansluiten. Door vroeg onderwijs in vreemde talen (vanaf groep een of groep vijf) zullen veel kinderen eerder het Engels beheersen. Hierdoor komt er in het curriculum van opvolgende onderwijssoorten tijd en energie vrij voor andere talen.

Opscholingsprogramma's leraren

Toegespitste opscholingsprogramma's zijn nodig voor leerkrachten in het basisonderwijs, het voortgezet onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs. De scholing zou zich kunnen richten op de verschillende aanpakken en methoden voor taalonderwijs in Engels, Frans en Duits, waarbij in ieder geval verschillende onderdompelingsmethodes worden meegenomen. Deze opscholingsprogramma's kunnen voor wat betreft de studie- en vervangingskosten lopen via een nog op te richten fundatie die beurzen verstrekt aan leraren, zoals opgenomen in het Convenant Actieplan Leerkracht van Nederland.

Verplichte taal in het middelbaar beroepsonderwijs

In het middelbaar beroepsonderwijs is het vooralsnog voor leerlingen niet verplicht om onderwijs in een vreemde taal te volgen. De raad stelt voor dit te veranderen en te beginnen met het verplicht stellen van één vreemde taal. Hierdoor komt de ambitie – twee talen naast de moedertaal – voor een groter deel van de bevolking binnen handbereik. Immers, 30% van de bevolking heeft een mbo 3- of mbo 4-opleiding als hoogste opleiding genoten. Op termijn zouden twee vreemde talen voor het lang-mbo (niveau-4) verplicht moeten zijn, zeker omdat het hier gaat om leerlingen die voor een aanzienlijk deel doorstromen naar het hoger onderwijs.

Taalscholen

Het buitenschoolse aanbod kan verbeteren als de Tweede Kamer nadrukkelijk aandacht vraagt voor de totstandkoming van taalscholen op lokaal niveau, zoals de raad al in 2001 voorstelde. Een taalschool kan een afzonderlijke voorziening zijn waar talen onderwezen worden, het kan ook betekenen het aanbrenge van samenhang in het bestaande aanbod. Ook kan een gemeente het lokale aanbod in kaart brengen en onder de aandacht brengen van burgers (website, brochure, via consultatiebureaus en scholen).

De Tweede Kamer kan de minister stimuleren om samen met zijn ambtgenoot van Binnenlandse Zaken en de VNG (Vereniging van Nederlandse Gemeenten) de ontwikkeling van verschillende modellen voor taalscholen in gang te zetten en hieraan brede bekendheid te geven door actieve voorlichting. Daarnaast kan de Kamer de minister van Economische Zaken uitnodigen na te gaan welke talen economisch meer aandacht behoeven buiten het reguliere onderwijs en hiertoe (als pilotproject) leervouchers in te zetten voor volwassenen die een taal aan de taalschool leren voor hun werk of loopbaan.

Steun aan meertalige opvoeders

Tot slot kan het beleidsplan manieren uitwerken om, in samenwerking met de gemeentes, steun te bieden aan meertalige opvoeders. Dit is een relatief eenvoudige (en efficiënte) manier voor de samenleving om de taalbeheersing van Nederlanders te vergroten. Ouders die hun kinderen meertalig willen opvoeden weten nu echter vaak niet waar ze met hun vragen terecht kunnen.